

7 (4)
[Redacted]
Datum
10 september 2003

Ons kenmerk
2053473/01

Blad
1 van 5

Aantal bijlagen
Geen

Aan : de voorzitter en de leden van het CVIN

Van : de AIVD

Betreft : Ontwikkelingen in de veiligheidssituatie in Irak in samenhang met terroristische aanslagen

Algemeen

De veiligheidssituatie in Irak is zorgelijk en wordt slechter, afgemeten aan de stijgende frequentie, diversiteit en omvang van aanslagen. In de maand augustus hebben zich welhaast dagelijks gewapende incidenten voorgedaan. Daarbij vielen regelmatig doden onder Amerikaanse en Britse militairen van de Coalitietroepen die belast zijn met de ordehandhaving tijdens de wederopbouw van Irak en onder Iraakse helpers. Herhaaldelijk werden economische doelen door sabotage getroffen, bijvoorbeeld de oliepijpleiding van Kirkuk naar Bayji, op 23 augustus. Bovendien is er een aantal zware terroristische aanslagen geweest waarbij veel doden en gewonden te betreuren waren.

Zware aanslagen in augustus (selectie naar prominentie)

Jordaanse ambassade in Bagdad. Op 7 augustus explodeerde vlak voor de ambassade van het koninkrijk Jordanië een autobom. Er vielen ten minste 11 dodelijke slachtoffers en tegen de zestig gewonden. Onder de slachtoffers zouden zich Iraakse politieagenten en ambassade medewerkers hebben bevonden, maar geen Jordaanse staatsburgers. Onmiddellijk na de aanslag plunderden demonstranten de ambassade, waarvan een muur was weggeblazen. Zij verbrandden portretten van de Jordaanse koning Abdallah II en zijn overleden vader, evenals een Jordaanse vlag. De aanslag werd niet opgeëist. Het onderzoek loopt nog. Naar de motieven kan gegist worden. Het meest plausibele lijkt te zijn dat de Jordaanse regering tijdens de oorlog zekere logistieke steun heeft gegeven aan de Amerikanen.

Het VN Hoofdkwartier in Bagdad. Op 19 augustus explodeerde bij het VN hoofdkwartier in Bagdad een met zware explosieven beladen vrachtauto. Het resultaat was ruim twintig doden, onder wie de hoogste VN diplomaat in Irak, Sergio Vieira de Mello, en meer dan honderd gewonden, onder wie nogal wat Iraakse VN medewerkers. De aanslag werd naar verluidt enkele dagen na dato door verscheidene obscure organisaties opgeëist. Het officiële onderzoek loopt nog en heeft nog niet geleid tot bekendmaking van daders. Wel is geopperd dat de daders hulp gehad zouden hebben van Iraakse bewakers van het VN gebouw. Ook over de motieven voor de aanslag wordt gespeculeerd. De terroristen zouden tegen elke vreemde 'overheersing' van Irak hebben willen ageren en/of ze zouden wrok koesteren jegens de VN vanwege de betrokkenheid van de internationale organisatie bij het sanctieregime waaraan Irak onder Saddam Hoessein jarenlang

Algemene Inlichtingen-
en Veiligheidsdienst

Datum
10 september 2003

Ons kenmerk
2053473/01

Blad
2 van 5

is onderworpen. Mede in dit licht bezien zouden zij zich op voorhand keren tegen de gedachte dat de VN voor langere duur betrokken zouden zijn bij het besturen van hun land. Anderzijds namen de VN rond en tijdens de laatste oorlog bepaald geen volgzame houding aan ten opzichte van de Verenigde Staten en hun naaste bondgenoten.

Aanslag te Najaf nabij het Mausoleum van Ali. Op 29 augustus vond een aanslag plaats in Najaf, in de directe nabijheid van het voor sji'itische moslims zeer belangrijke Heiligdom van Ali. Een meerderheid van de Iraakse bevolking hangt de sji'itische versie van de islam aan. Sji'ieten wonen vooral in het zuiden van het land. Onder Saddam Hoessein werden zij, en in het bijzonder hun leiders, zwaar onderdrukt. Sinds de val van het bewind beleven zij hun geloof in vrijheid. Tegelijkertijd zijn tegenstellingen tussen sji'itische leiders aan het licht getreden. De tol van de aanslag in Najaf was ruim tachtig doden, onder wie de recent uit ballingschap in Iran teruggekeerde sji'itische leider Mohammed Baqer al-Hakim, en vele gewonden. De aanslag is niet opgeëist. Het onderzoek loopt nog. Er zijn 19 arrestaties verricht. Onder de arrestanten zouden zich volgens mediaberichten twee Saoediërs bevinden, enkele voormalige leden van Saddam Hoesseins Baath partij en twee Irakese wahhabieten.¹ Wie er achter de aanslag hebben gezeten en met welke motieven is, andermaal, voer voor veel speculaties gebleken. Een paar versies hebben vooral aandacht getrokken. De aanslag zou moeten worden uitgelegd als een provocatie van de sji'ieten in Irak met het doel hen op te zetten tegen de internationale coalitie. Bij deze uitleg speelt mee dat de vermoorde sji'itische leider Al Hakim weliswaar de vestiging van een islamitische staat in Irak als einddoel nastreefde, maar op weg naar dat doel op de korte termijn geen bezwaar had tegen constructieve contacten met de Amerikaanse autoriteiten. Andere sji'itische leiders hadden zulke bezwaren wél, en vochten het leiderschap van Al Hakim ook om andre redenen aan. Daarom is ook de veronderstelling geuit dat de aanslag in Najaf moet worden toegeschreven aan een interne sji'itische machtsstrijd. Een combinatie van deze factoren is uiteraard ook voorstelbaar. En dan zou de aanslag, met vergelijkbaar motief, ook nog gepleegd kunnen zijn door Baath aanhangers, of door wahhabieten die zich zouden verzetten tegen de publieke wederopleving van de sji'itische islam in Irak.

De eerste zware aanslag in september valt helaas ook al weer te melden: op 2 september werd bij een aanslag met een autobom op een politiekantoor in Bagdad een politiefunctionaris gedood, terwijl er twintig personen gewond raakten. De daders zijn nog niet gepakt. Het ligt voor de hand als motief verzet tegen de Coalitie en wraak op Iraakse 'Quislings' te veronderstellen, maar vooralsnog is er niets bewezen.

¹ Wahhabieten zijn aanhangers van het wahhabisme, een uiterst behoudende versie van soennitische islam die in Saoedi-Arabië als staatsideologie geldt maar ook daarbuiten aanhangers heeft.

Algemene Inlichtingen-
en Veiligheidsdienst

Datum
10 september 2003

Ons kenmerk
2053473/01

Blad
3 van 5

Daders; motieven en belangen

Er bestaat grote onduidelijkheid over de identiteit en de motieven van de geweldplegers. Dit leidt tot veel speculaties, in het bijzonder in de berichtgeving door de media. Daarin wordt een aantal mogelijkheden geopperd. Het zou gaan om: Saddam getrouwen (Baathisten); Iraakse radicale soennieten (wahhabieten); jihadstrijders uit naburige landen; radicale sji'ieten en (Koerdische) separatisten. Al Qa'ida en het Koerdische Ansar al Islam worden met name genoemd. Ook over combinaties wordt gespeculeerd. De AIVD heeft echter nog geen gezaghebbend uitsluitsel over de identiteit van de daders van de aanslagen in Bagdad en de aanslag in Najaf. Het volgende is dan ook bedoeld om beknopt aan te duiden welke categorieën *mogelijke* plegers van reeds uitgevoerde of nog uit te voeren aanslagen te onderscheiden zijn. Het toch al ondoorzichtige beeld wordt verder vertroebeld doordat sinds de val van Saddam Hoessein de 'gewone' criminaliteit in Irak sterk is gestegen, bij ontstentenis van een voldoende bemand en doeltreffend opererend politieapparaat. De criminelen in kwestie beschikken over allerhande vuurwapens en hebben weinig eerbied voor mensenlevens.

Waarom de aanhangers van Saddam Hoessein, ook wel aangeduid als voormalige Baathisten, een wrok koesteren tegen de Coalitie hoeft geen betoog. Onder de Baathisten kunnen zich lieden bevinden die professioneel geoefend zijn in het hanteren van wapens en explosieven, en ook goed weten hoe ze aan de benodigde materialen kunnen komen. Vanuit een oogpunt van *public relations* hebben zij het tij in zoverre mee dat de wederopbouw met veel problemen gepaard gaat en talrijke Irakezen verstoken blijven van basisvoorzieningen als schoon stromend water en reguliere stroomvoorziening. Veel Irakezen zijn openlijk ontevreden over de wanorde die hun levens bepaalt na de komst van de Coalitie troepen. Ook hebben velen kritiek op landgenoten die in uiteenlopende functies werk verrichten voor de Coalitie. Zelfs veel gematigde critici maken er geen geheim van dat zij de Amerikanen en hun bondgenoten zo snel als maar kan willen zien plaatsmaken voor een volledig bevoegd Iraaks bestuur. Anderzijds is sinds dit voorjaar van alle kanten de uitzonderlijke wreedaardigheid van het ten val gebrachte regime bewezen. De (nabestaanden van) de slachtoffers kunnen sinds dit voorjaar hun verhaal openlijk doen. De schokkende publieke bewijzen en getuigenissen, die bevestigen wat ook de meeste Irakezen in heimelijkheid allang wisten, schaden de populariteit van de gevallen leider en zijn aanhangers. Iraakse soennitische islamisten, in de media ook als wahhabieten aangeduid in een verwijzing naar de uiterst behoudende en puriteinse Saoedische religieuze staatsideologie die ook wordt aangehangen door Usama Bin Laden, hebben onder het van origine 'links' georiënteerde bewind van Saddam Hoessein geen enkele ruimte gekregen om hun opvattingen uit te dragen. Ze genoten geen noemenswaardige populariteit. Nu hebben ze wel actieruimte. Zij kunnen inspelen op de ontevredenheid van de gewone Iraakse burger over de Coalitie en de trage voortgang bij de wederopbouw. Wahhabitische moskeeën worden drukker bezocht dan voorheen. Dientengevolge lijkt het wahhabisme in Irak meer aanhang te

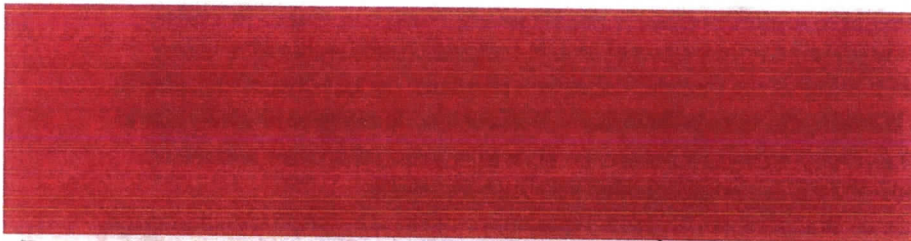
Algemene Inlichtingen-
en Veiligheidsdienst

Datum
10 september 2003

Ops kenmerk
2053473/01

Blad
4 van 5

krijgen. Behalve ideëel zouden wahhabieten mensen ook voor zich winnen met vanuit Saoedi-Arabië gefourmeerde financiële steun, en wel niet alleen voor hun religieuze opvattingen maar mogelijk ook voor de Heilige Oorlog. Er zijn enkele recente gevallen bekend geworden van Iraakse wahhabitische individuen die wapenvoorraden aanlegden. De media vermelden mogelijke samenwerking, in monsterverbonden, tussen wahhabieten en baathisten, of ook tussen wahhabieten en sji'ieten. Normaal bestrijden extreme wahhabieten de sji'itische versie van de islam te vuur en te zwaard. De fundamentele geschillen tussen wahhabieten en sji'ieten zouden in het bedoelde monsterverbond althans voorlopig geneutraliseerd worden door de samenbindende factor van afkeer van de Coalitie en de 'vreemde' overheersing van Irak.

Er wordt, *last but not least*, gespeculeerd over een toenemende presentie van Al Qa'ida in Irak. Een aantal argumenten maakt deze aanwezigheid aannemelijk. De principiële reden voor Al Qa'ida om activiteiten in Irak te ontplooiën luidt denkbaar, dat het bestaan van een niet-islamitisch militair en civiel bestuur in een land dat in de geschiedenis van de islam zo'n centrale rol heeft gespeeld indruist tegen de wil van God. De Coalitie, maar ook de VN, moeten daarom weg uit Irak. Verder speelt een aantal praktische overwegingen. Ten eerste de nabijheid van Saoedi-Arabië, waar betrekkelijk veel Al Qa'ida aanhangers vandaan komen; ten tweede de bewezen tactiek van Al Qa'ida om zich gewapenderhand te mengen in reeds lopende (burger)oorlogen waar moslims tegen niet-moslims strijden; ten derde de gelegenheid om, net als indertijd in Afghanistan, praktijkervaring op te doen en mogelijk zelfs een nieuwe generatie leidinggevend te creëren. Als *circumstantial evidence* voor de veronderstelling dat Al Qa'ida in Irak ageert is ook wel de toegenomen professionaliteit van de aanslagen genoemd. Hierboven is echter al betoogd dat ook anderen in Irak professioneel met wapens kunnen omgaan en acties kunnen plannen. Het zou, hoe dit ook zij, heel onverstandig zijn nauwe organisatorische verbanden tussen de Iraakse wahhabieten en Al Qa'ida te veronderstellen. Voor zulke nauwe samenwerking bestaan voornamelijk geen bewijzen.

Algemene Inlichtingen-
en Veiligheidsdienst

Datum
10 september 2003

Ons kenmerk
2053473/01

Blad
5 van 5

Tactieken en professionaliteit

Dikwijls wordt in mediaverslagen verwezen naar de toegenomen professionaliteit van de recente aanslagen. Bij deze afweging wordt gekeken naar de doelwitselectie, de tactiek en de inzet van middelen. Bij deze overwegingen passen een paar kanttekeningen.

Bij verscheidene aanslagen zijn zware explosieven gebruikt. Vraag is of deze omstandigheid duidt op bijzondere vakbekwaamheid van de daders. Aangenomen mag worden dat allerlei wapens en explosieven in Irak betrekkelijk makkelijk te verwerven zijn terwijl de zwaarte van de explosie niet hoeft te duiden op een geavanceerd ontwerp van het explosief. Ten aanzien van de aanslag op het hoofdkantoor van de Verenigde Naties is opgemerkt dat de daders plek en tijdstip heel zorgvuldig hadden uitgezocht: hun terreuractie doodde het hoofd van de VN in Irak toen deze juist bezig was een persconferentie te geven. Daarmee was onmiddellijke en hevige belangstelling van de media gegarandeerd.

Medeplichtigheid van Iraaks beveiligingspersoneel bij plaatsing en timing is verondersteld. Dat duidt wel op doortraptheid, maar niet op bijzondere vakbekwaamheid. Te oordelen naar de bekende feiten vereisten de aanslagen van de afgelopen weken ook geen bijzondere coördinatie. Opvallend is de hoge frequentie van aanslagen geweest. Wanneer alle aanslagen door slechts één of enkele groeperingen zijn voorbereid en gepleegd zou dat op een hoge organisatiegraad duiden. Maar voor deze hypothese ontbreken de bewijzen.

**Algemene Inlichtingen-
en Veiligheidsdienst**